

บทที่ 1

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์การฟังเป็นทักษะที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ ผู้ที่ได้ฟังมากย่อมมีความรอบรู้มากกว่า ดังจะเห็นความสำคัญของการฟังปรากฏเป็นหนึ่งในคุณลักษณะทั้ง 4 ของหัวใจนักปราชญ์ ซึ่งได้แก่ สุ จิ ปุ ลิ โดย "สุ" ย่อมาจาก "สุด" แปลว่า ได้ยินแล้ว ได้ฟังแล้ว ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญ "สุ" คือการฟังไว้เป็นอันดับแรก เพราะการฟังเป็นทักษะทางภาษาที่ใช้มากในชีวิตประจำวัน ดังที่ ฐปะนีย์ นาครทรรพ และประกาศศรี สีนอาไพ (2520) ได้กล่าวว่า "การฟังเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ต้องใช้ไหวพริบ ความคิดริเริ่ม และยังเป็นทักษะสำคัญที่สุดในการศึกษา จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ในการติดต่อสื่อสาร ทุกคนต้องมีทักษะในการฟัง" ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ แมรี ฟินอค เชียวโร (Mary Finocchiaro, 1980) ที่กล่าวถึงความสำคัญของทักษะการฟังว่า "การใช้ภาษาในการสนทนาติดต่อสื่อสารกันนั้น เริ่มต้นด้วยการฟัง" และการฟังยังมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังที่ สุปราณี พงศ์การณ (2523) กล่าวว่า "การใช้ทักษะในชีวิตประจำวัน พบว่าคนทั่วไปใช้เวลาในการฟังร้อยละ 45 พูดร้อยละ 30 อ่านและเขียนร้อยละ 25 ส่วนนักเรียนใช้เวลาในการฟังร้อยละ 46 พูดร้อยละ 25 อ่านร้อยละ 16 และเขียนร้อยละ 13" ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เซเลส ซัพเพเล (Celest Zappele, 1981) ที่ว่า "การสื่อสารแต่ละวันจะใช้เวลาฟังมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 45 การพูดร้อยละ 30 การอ่านร้อยละ 16 และการเขียนร้อยละ 9"

การฟังเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้มนุษย์ได้รับความรู้ ความเข้าใจ สามารถหาคุณค่าของสิ่งที่ได้ฟังไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ มีผู้ให้ความหมายของการฟังไว้ ดังนี้

ยุพา สงศิริ (2525) ได้ให้ความหมายของการฟังไว้ว่า "การฟัง หมายถึง การที่ เราได้ยินเสียงพูดแล้วรู้เรื่อง เข้าใจ ตลอดจนสามารถแยกแยะประเด็นของเรื่อง และพยายาม จดจำสิ่งที่เราเห็นว่าเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิด"

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2526) ได้กล่าวเสริมว่า "การฟังเป็นกระบวนการต่อเนื่องไปจาก การได้ยิน เมื่อได้ยินแล้วต้องติดตามเรื่องเพื่อหาความเข้าใจ และยังเกี่ยวโยงไปถึงความคิดว่า เชื่อได้แค่ไหน"

สนิท ตั้งทวี (2529) ได้กล่าวว่า "การฟัง หมายถึง การที่เรได้ยินเสียงของถ้อยคำ พร้อมทั้งติดตามเรื่องราวที่ได้ยินจนเกิดความเข้าใจ และสามารถจับใจความสำคัญได้ เพื่อนำไป พิจารณาไตร่ตรองในสิ่งที่ได้ยิน"

ฉัตรภา บุญภาคและคณะ (2529) ได้ให้ความหมายของการฟังว่า การฟังมิได้มีความหมายเพียงการได้ยินเท่านั้น แต่หมายถึง การได้ยินอย่างรู้เรื่องและเข้าใจความหมายของเสียงของภาษา ที่ได้ยินตรงตามจุดประสงค์ของผู้เปล่งเสียงนั้น ในขั้นสูงขึ้นไป การฟังยังรวมหมายถึงการรู้จักใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าสิ่งที่ ได้ยินนั้นควรเชื่อ หรือไม่ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้

จากความหมายของการฟังดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายของการฟัง คือ กระบวนการภายในที่เกิดขึ้น เนื่องจากการสื่อสารโดยการได้ยิน และผู้ฟังสามารถเข้าใจ ความหมายหรือจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังนั้นได้ พร้อมทั้งใช้วิจารณญาณไตร่ตรอง เก็บเอา สารประโยชน์ไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิลกา เอ็ม ริเวอร์ส และ แมรี เอส เทมเปอเลย์ (Wilga M. Rivers and Mary S. Temperley, 1978) ได้กล่าวถึงการฟังว่า "เป็นการรวมกันระหว่างการรับรู้ (Perception) และความรู้ทางภาษาศาสตร์ (Linguistic

Knowledge)" ส่วน ลอเรน วอลเดซ เพียซ (Lorraine Valdez Pierce, 1988)

ได้กล่าวถึงการฟังว่า "การฟังเป็นกระบวนการที่มีความหมายในเรื่องการรับรู้ ซึ่งกระบวนการนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้ฟังจะรู้ความหมายของภาษาได้มากน้อยเพียงไร"

ผู้ที่มีความสามารถในการฟังมาก ย่อมได้ประโยชน์มากกว่าผู้ที่มีความสามารถในการฟังน้อย เพราะการฟังเป็นส่วนสำคัญของการคิดและการพูด ดังคำกล่าวของ ฮิดาโมสกีรัตน์ (2526) ที่ว่า

การฟังที่ดี ช่วยพัฒนาสมรรถภาพของการใช้ทักษะภาษาด้านอื่น ๆ
กล่าวคือ การฟังช่วยให้ผู้ฟังเรียนรู้และมีความรู้กว้างขวาง
มีความมั่นใจในตนเอง กล่าวพูดและกล้าแสดงออกมากขึ้น และ
สามารถนำไปพัฒนาสมรรถภาพการอ่านและการเขียนของตนอีกด้วย
การฟังที่ดีเป็นพื้นฐานให้เกิดสมรรถภาพทางความคิดช่วยเพิ่มพูนความ
สามารถในการใช้ภาษาได้อย่างเหมาะสม

จากคำกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับความคิดของ เจมส์ บราวน์ (James Brown, 1984) ที่กล่าวว่า "การฟังเป็นทักษะแรกที่เกิดตามธรรมชาติ และเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนาความสามารถในทักษะอื่น คือ การพูด การอ่าน การเขียน หากบุคคลใดมีความสามารถในการฟังสูง ความสามารถในทักษะอื่นก็จะสูงไปด้วย" นอกจากนี้ในเรื่องของการฟังนั้น การที่ผู้ฟังจะได้รับประโยชน์จากการฟังจะต้องมีปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ดังที่ แอนน์ รัตนากร (2533)

การฟังไม่ใช่เพียงการได้ยิน แต่การฟังจะต้องประกอบด้วย
 ความเข้าใจ ความคิด และสติปัญญา ผู้ที่ฟังเป็นจะต้องมีสมาธิใน
 การฟัง เมื่อการรับรู้ใช้ความคิดเพื่อทำความเข้าใจกับเนื้อเรื่อง
 ที่ได้ยิน จึงจะสามารถประสบความสำเร็จในการฟังที่ก่อให้เกิด
 ความรู้ได้ การฟังจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญญา เกิดความรู้
 ความเฉลียวฉลาด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การฟังเป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตของคนทุกวัย
 และยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาได้ โดยอาศัยการฝึกฝน ดังคำกล่าวของ บัณฑิต พุทฺธชวัน
 (2522) ที่ว่า "การฟังที่ดีจะต้องมีการฝึกฝน ฉะนั้นคนที่จะเป็นผู้ฟังที่ดี จะต้องอาศัยการฝึกฝนและ
 ปรับปรุงในทักษะของตน" จากข้อความข้างต้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ สุจริต เพียรชอบ และ
 สายใจ อินทร์พรหม (2536) ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับการฟังของนักเรียนว่า
 ถ้าหากนักเรียนได้รับการฝึกฝนและการแนะแนวในด้าน การฟังอย่างถูกต้อง
 เหมาะสม นักเรียนก็จะมีความสามารถในการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ
 และได้รับประโยชน์เต็มที่จากการฟัง หากนักเรียนขาดการฝึกทักษะแล้ว
 นักเรียนก็จะไม่ได้รับประโยชน์จากการฟังเท่าที่ควร

การฟังมีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษาเช่นเดียวกับ ในการติดต่อสื่อสาร จึงได้มีการกำหนด
 จุดประสงค์ของการสอนฟังไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521
 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ให้การสอนฟังในระดับชั้นนี้ นักเรียนจะต้องฝึกการฟัง สรุปได้ดังนี้
 ท 101 ภาษาไทย และ ท 102 ภาษาไทย ฝึกการฟังโดยฟังคำอธิบาย เรื่องเล่า
 นิทาน ข่าว บทความ เพื่อให้สามารถจับใจความสำคัญ แยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น แสดง
 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ฟัง

ท 203 ภาษาไทย และ ท 204 ภาษาไทย ฝึกการฟังโดยฟังคำบรรยาย โอวาท พระธรรมเทศนา การอภิปราย ศาปราชร์ย แลกเปลี่ยน การสนทนา ช่าว บทความ บทวิจารณ์ เพื่อให้สามารถจับใจความสำคัญและใจความสารอง บอกเจตนาของผู้ส่งสารและวิเคราะห์ วิเคราะห์สิ่งที่ได้ฟัง

ท 305 ภาษาไทย และ ท306 ภาษาไทย ฝึกการฟังโดยฟังข้อความและเรื่องราว ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาแล้ว เพื่อให้สามารถฟังอย่างมีวิจารณญน แสดงความคิดเห็นเชิง วิเคราะห์ วิเคราะห์ วิจัยเรื่องทีฟังได้อย่างมีเหตุผล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักสูตรได้กำหนดวัตถุประสงค์ และให้ความสำคัญต่อทักษะการฟัง ไว้อย่างต่อเนื่อง แต่ในทางปฏิบัติการเรียนการสอนภาษาไทยเท่าที่เป็นอยู่ณปัจจุบันนี้ การฝึก ทักษะการฟังมักจะถูกกละเลย ครูส่วนใหญ่ให้ความสนใจทักษะการอ่านและการเขียนมากกว่าการฟัง ดังที่ รุขปณีย์ นาคทรพรพ และปรชภาตรี สีหะไพ (2520) กล่าวว่า "แม้สัดส่วน ของการฟัง พูด อ่าน และเขียนในชีวิตประจำวันนั้น เราฟังมากกว่าพูด พูดมากกว่าอ่าน อ่าน มากกว่าเขียน แต่การศึกษานี้เรียนเราฝึกเขียนมากกว่าการฝึกอ่าน ฝึกอ่านมากกว่าฝึกพูด และสิ่งที่ถูกละเลย ทอดทิ้งในการฝึกก็คือ การฟัง "ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อเขียนของ เท็ด แบลงเคนชิพ (Ted Blankenship, 1982) ซึ่งได้ศึกษาพบว่า "ในการสอนของครู มีครูร้อยละ 71 ที่ละเลยการสอนฟัง มีเพียงร้อยละ 29 เท่านั้นที่สนใจในการสอนการฟังให้ นักเรียน"

ด้วยเหตุนี้ จึงมักพบว่านักเรียนมีใญ่หาเกี่ยวกับการฟัง เป็นต้นว่า ฟังไม่เข้าใจ ฟังไม่รู้เรื่อง แม้เป็นเรื่องง่ายนักเรียนก็ต้องซักถามและให้ครูอธิบายซ้ำ บางครั้งนักเรียนฟังข้อความ พอรู้เรื่อง แต่จับประเด็นไม่ได้ สรุปความไม่เป็น ไม่เข้าใจความหมายของ คำศัพท์ สำนวน และ เนื้อเรื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การฝึกฝนที่จะช่วยให้ผู้เรียนผ่านขั้นตอน การสังเกต การรับฟัง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และการวิจารณ์ ซึ่ง วอลเตอร์ ที เพทท์ และ จูสี เอ็ม เจนเซน

(Walter T. Petty and Julie M. Jensen, 1980) ได้กล่าวถึงกระบวนการในการฟัง จะต้องประกอบด้วย การได้ยิน ความเข้าใจ การประเมินและการตอบสนอง จากเหตุดังกล่าว การฟังจะมีประสิทธิภาพจนได้รับประสิทธิผลจากการฟังเป็นอย่างดีได้ ตัวครูต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการฟังของนักเรียน ซึ่งนอกจากจะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องมาแล้วข้างต้น ครูผู้สอนยังได้พัฒนาการสอนของตน เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเรียนของนักเรียนด้วยความเข้าใจในการฟังจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อื่นๆ อีกจนนำไปสู่พัฒนาการทางภาษาที่ดีต่อไป

สุภาวดี นัมคณิสสรณ์ (2533) ได้กล่าวถึงความเข้าใจในการฟังสรุปได้ว่า ความเข้าใจในการฟัง คือความสามารถที่จะรู้ความหมายของถ้อยคำ เลือกใช้ความหมายของถ้อยคำ ให้เหมาะสมกับข้อความ รู้ความหมายในเชิงอุปมาอุปไมย ฟังแล้วจับใจความได้ รู้จุดมุ่งหมายของผู้พูด ตีความได้ และขยายความได้ ความเข้าใจในการฟังสามารถแสดงออกได้ดังนี้

1. สามารถแปลความหมายของสิ่งต่าง ๆ ได้ การแปลไม่ใช้แปลคำนั้นออกมาตรง ๆ อย่างแปลคำศัพท์ในพจนานุกรม แต่ต้องแปลตามลักษณะและนัยของเรื่องราวนั้น
2. สามารถตีความหมายของเรื่องนั้นได้ คือ จับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย ๆ ของเรื่อง สามารถบอกความหมายที่แท้จริงที่ผู้ส่งสารต้องการและสื่อได้อย่างถูกต้อง
3. สามารถขยายความ และนัยของเรื่องนั้นให้กว้างไกลไปจากสภาพข้อเท็จจริงเดิมได้

ความคิดเห็นดังกล่าว ได้สอดคล้องกับ แมรี ฟินอคเชียโร (Mary Finocchiaro, 1989) ที่กล่าวว่า "ความเข้าใจในการฟัง คือ การถอดความภาษา และตีความหมายของข้อมูล โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยผู้ฟังต้องตั้งใจฟังและจดจำสิ่งที่ได้ฟัง

แดเนียล เจ ทูโกล (Daniel J. Tutolo, 1977) ได้แบ่งระดับของความเข้าใจในการฟัง เป็น 3 ระดับ คือ ระดับฟังคำ (Literal Comprehension) ระดับตีความหมาย (Interpretation) และระดับมีวิจารณ์ (Critical Listening)

ด้วยเหตุนี้ สรุปได้ว่า การศึกษาความเข้าใจในการฟัง เป็นทักษะที่มีความสำคัญมาก นอกจากจะเป็นทักษะที่ใช้กันมากที่สุดในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานเรียนรู้ทักษะอื่น ๆ แล้ว ยังเป็นทักษะที่ส่งเสริมให้ความสามารถในทักษะอื่น ๆ ทางภาษาดีขึ้นด้วย ดังนั้น จากความสำคัญดังกล่าวและจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร จะมีความเข้าใจในการฟังภาษาไทยเพียงใด โดยอาศัยวิธีการจัดระดับความเข้าใจในการฟังของ แดเนียล เจ ทูโทโล (Daniel J. Tutolo, 1977) เนื่องจากมีความสอดคล้อง และครอบคลุมหลักสูตรรวมทั้งจุดประสงค์ของการฟังในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอน การฟังภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น และผลงานวิจัยนี้ ยังเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการแก่ผู้สนใจทักษะการฟังภาษาไทยด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการฟังภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามระดับความเข้าใจในการฟัง 3 ระดับ คือ ระดับฟังคำ ระดับตีความหมาย และระดับมีวิจารณ์
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการฟังภาษาไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่พิเศษ ใหญ่ กลางและเล็ก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ

ความเข้าใจในการฟังภาษาไทย ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับฟังคำ ระดับตีความหมาย และระดับมีวิจารณ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความเข้าใจในการฟัง หมายถึง ความเข้าใจในการฟังภาษาไทย ทั้ง 3 ระดับ ตามการจัดลำดับความเข้าใจในการฟัง 3 ระดับ ของ แดเนียล เจ ทูโทโล (Daniel J. Tutolo, 1977) คือ ระดับที่ 1 ฟังคำ (Literal Comprehension) ระดับที่ 2 ตีความหมาย (Interpretation) และระดับที่ 3 มีวิจารณ์ (Critical Listening)

1.1. ระดับฟังคำ (Literal Comprehension) เป็นระดับที่ผู้ฟังสามารถที่จะจำหรือกล่าวทวนสิ่งที่ เป็นใจความสำคัญของเรื่องได้

1.2 ระดับตีความหมาย (Interpretation) เป็นระดับที่ผู้ฟังมีความเข้าใจเรื่องที่ ได้ฟัง และสามารถสรุปความ ดีความเรื่องที่ได้ฟังได้

1.3 ระดับมีวิจารณ์ (Critical Listening) เป็นระดับที่ผู้ฟังเกิดความเข้าใจเรื่องที่ ได้ฟังอย่างถ่องแท้ และสามารถประเมินค่าหรือตัดสินเรื่องที่ ฟังอย่างมีเหตุผล สามารถแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น และบอกจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ ฟังได้

2. โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ที่จำแนกขนาดของโรงเรียนตามจำนวนห้องเรียนของแต่ละโรงเรียนดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	มีจำนวนห้องเรียนตั้งแต่ 60 ห้องเรียนขึ้นไป
โรงเรียนขนาดใหญ่	มีจำนวนห้องเรียนตั้งแต่ 37 ห้องเรียนขึ้นไป
โรงเรียนขนาดกลางและเล็ก	มีจำนวนห้องเรียนตั้งแต่ 13-36 ห้องเรียนขึ้นไป

3. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ในภาคต้น ปีการศึกษา 2537 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การฟัง ให้เหมาะสมกับระดับ
ความเข้าใจในการฟังของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่
ขนาดกลางและเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลของการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน
การฟังให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับนักศึกษาและผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ เรื่องนี้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย